

FEM FÄLLNINGAR VID SENASTE NÄMNDMÖTET

Det blev ett dystert facit för SVT när Granskningsnämnden hade sitt andra möte för terminen. Av totalt åtta ärenden blev det fällningar i fem fall. Ett avsnitt i den danska serien Antikjägarna fälldes för kränkande språkbruk som ordagrant översattes till svenska. Det finskspråkiga nyhetsprogrammet Uutiset blev partiskt när programpresentatören sa att en kandidat i valet till EU-parlamentet ”avslöjade sina bristande kunskaper i säkerhetspolitik”. Aktuellt ansågs ha beskrivit den nya arbetsrättslagen i Ungern på ett felaktigt sätt och Rapport fälldes för två inslag; ett där Ukrainas förde detta president felaktigt benämndes diktator och en trailer för SVT:s nyhetsapp som bedömdes vara egenreklam som sänts i strid med radio- och tv-lagens bestämmelser. Tre frianden blev det trots allt. Sportnytt och Morgonstudion friades för ifrågasatt bildsättning i inslag om en dopad cyklist, Aktuellt för ett inslag om gripandet av den amerikanska presidentrådgivaren Roger Stone och Lokala Nyheter Örebro för granskande inslag om Örebro Pride.

FÖRTYDLIGANDE VAR INTE TILLRÄCKLIGT TYDLIGT – INSLAGET FÄLLDES

FÄLLT: Rapport, SVT1, 2019-02-27, kl. 18:00, inslag om en svensk bank; fråga om saklighet och beriktigande. Dnr. 19/00690.

I påannonseringen sades att en muthärva med Ukrainas tidigare president kopplades till en svensk bank. I inslaget som följde framgick att en förundersökning inletts mot banken gällande obehörigt röjande av insiderinformation. Programledaren sa sedan att en av dem som kopplades till den svenska banken var Ukrainas tidigare president Viktor Janukovyjtj. Samtidigt visades en skylt i bild med texten ”Swedbank – Samröre med exdiktator”.

Inslaget inleddes med att reportern sa: *”Protesterna på Majdantorget 2013, 2014. Folket störtar Ukrainas president Viktor Janukovyjtj. Han flyr landet och efteråt upptäcks hur han har plundrat statskassan.”*

Anmälaren var kritisk till att Ukrainas tidigare president benämndes som exdiktator i en rubrik i inslaget. Den tidigare presidenten var demokratiskt vald i valet år 2010. Anmälaren ansåg även att reporterns beskrivning av händelserna på Majdantorget var mycket förenklad och felaktig. Anmälaren ansåg bland annat att Sveriges Television (SVT) borde rätta rubriken.

SVT skrev i sitt yttrande att rubriken i inslaget som löd *”Swedbank – Samröre med exdiktator”* var ett misstag. Redaktionen åtgärdade det redan samma kväll till nästa Rapportsändning kl. 19.30 då det i stället för *”exdiktator”* stod den tidigare presidentens efternamn på skylten. Det gjordes också en rättelse i form av ett förtydligande som sändes i Rapport kl. 18:00 dagen därpå. Förtydligandet löd så här: *”Så ska vi göra ett förtydligande. I gårdagens sändning benämnde vi Ukrainas förre president Viktor Janukovyjtj på ett missvisande sätt. Vi vill förtydliga att Janukovyjtj var PRESIDENT i Ukraina, och ingenting annat.”*

SVT skrev vidare i yttrandet att det fanns saklig grund för formuleringen kring protesterna på Majdantorget. Ett exempel på källa är Nationalencyklopedin.

Granskningsnämnden skrev i sin bedömning att vad gäller händelserna på Majdantorget har SVT visat grund för den beskrivning av händelserna som förekom i inslaget. Mot den bakgrunden strider inslagen inte mot kravet på saklighet. Granskningsnämnden konstaterar dock att rubriken "Swedbank – Samröre med exdiktator" var felaktig. Det förtydligande som SVT sände dagen efter klargjorde inte tillräckligt tydligt vad som blivit fel i den ursprungliga sändningen. SVT har därmed inte heller följt bestämmelsen om beriktigande. Mot den bakgrunden strider inslaget mot kravet på saklighet.

RAPPORT FÄLLEDES FÖR ATT HA GJORT EGENREKLAM PÅ FEL SÄTT

FÄLLT: Rapport, SVT1, 2019-02-05, kl. 19.30, sändning av nyhetsprogram med inslag om en applikation; fråga om annonsavbrott och egenreklam. Dnr. 19/00409.

Inslaget som sändes mellan två nyhetsinslag i den 25 minuter långa Rapport-sändningen var cirka 20 sekunder långt där en nyhetspresentatör sa: "SVT ger dig hela bilden. Vi finns nära dig, i din vardag och på plats runt om i världen för att berätta om sånt som påverkar oss alla. Vi sänder direkt när det händer och erbjuder unika bilder och oväntade perspektiv. Vi vill vara en del av din vardag. Ladda ner SVT Nyheters app".

Inslaget illustrerades med en rad nyhetsbilder och senare en bild på innehållet i SVT Nyheters app. Sist i inslaget visades texten "Ladda ner SVT Nyheters app" i bild tillsammans med SVT Nyheters logotyp på en mobiltelefonskärm. När det förinspelade inslaget var slut sa en annan nyhetspresentatör "Ja, gör det" i direktsändningen.

En anmälare ville att Granskningsnämnden skulle pröva om det var lämpligt att placera en "reklamspot" mitt i ett nyhetsprogram. Anmälaren konstaterade att inslaget gjorde reklam för SVT:s egen programverksamhet, men uppskattade inte att den sändes mitt under ett nyhetsprogram.

SVT försökte i sitt yttrande hävda att inslaget inte kunde gå in under reklambegreppet eftersom det inte sändes mot betalning eller liknande ersättning och inte heller hade till syfte att, som det står i radio- och tv-lagen "i näringsverksamhet" marknadsföra appen eftersom SVT inte tar betalt för den och alltså inte har ett kommersiellt syfte. Alltså var det inte heller fråga om egenreklam utan ren information om SVT:s eget utbud, ansåg SVT.

Detta väckte inget gehör hos nämnden, som slog fast att inslaget var egenreklam, alltså reklam för en tjänst som tillhandahålls av SVT. Sådan får SVT göra, men inte i ett nyhetsprogram som är kortare än 30 minuter (enligt annonsbestämmelserna i radio- och tv-lagen). Alltså fälldes den aktuella sändningen eftersom den bara var 25 minuter lång.

Vid den här typen av fällningar kan Granskningsnämnden välja att begära att SVT ska betala en särskild avgift, men det ansågs inte att det fanns skäl till att göra det den här gången.

DANSKA SKATTJÄGARE ANVÄNDE KRÄNKANDE SPRÅKBRUK

FÄLLT: Skattjägarna, SVT2, 2019-04-01, program om antikhandlare; fråga om mediets genomslagskraft. Dnr. 19/01082.

Det halvtimmeslånga programmet följde flera danska antikvitetshandlare som letade efter föremål de kunde köpa för att sedan sälja vidare med vinst. Det korsklippes mellan personer på olika platser och med olika specialintressen. I Amsterdam besökte två antikhandlare ett antikvitetscenter. Paret köpte bland annat flera miniatyrfigurer, så kallade wienerbronser, bland annat en elefant med en pojke på.

När de kommit överens med säljaren om priset kommenterade en av antikvitetshandlarna köpet på danska. Det översattes på följande sätt i textremsan: *Nu säger jag nåt man inte får säga: En sån liten negerpojke, vi har haft såna som röker eller gör nåt annat tokigt... De är charmerande och många samlare gör vad som helst för dem. Den är bra. Det är ett förnuftigt köp och vi kommer tjäna pengar på den.* I slutet av programmet kommenterade handlarna återigen föremålet och samma ord användes då om pojken.

I en anmälan anfördes att det i programmet sas ord som kunde uppfattas som kränkande och att det var fel att SVT okommenterat sände programmet.

SVT skrev i sitt yttrande att det var ett misstag att programmet gick ut i det skick det gjorde, med den svenska textningen av det språkbruk som användes i programmet, något SVT beklagade. Rutiner hade nu ändrats för liknande situationer inte ska uppstå.

Det språkbruk som upprepade gånger användes för att beskriva pojken gav enligt granskningsnämndens mening uttryck för en kränkande syn på personer med mörk hy. Vidare konstaterade nämnden att formuleringarna var direkt översatta till svenska. Det sätt på vilket programmet var utformat var enligt nämndens mening uppenbart kränkande mot personer med viss hudfärg och programmet stred därför mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Nämnden var inte helt enig. En ledamot, nämndens ordförande, ville fria och ansåg att det olämpliga språkbruket fanns i ett sammanhang som gjorde att det skulle föra för långt att anse att det stred mot bestämmelsen.

VÄRDERANDE PÅANNONS OM EU-VALSKANDIDAT FÄLLDE NYHETSINSLAG

FÄLLT: *Uutiset*, SVT2, 2019-05-15, inslag om EU-parlamentariker; fråga om opartiskhet och saktighet. Dnr. 19/01708.

Dagen efter SVT:s direktsända utfrågning av Kristdemokraternas och Feministiskt Initiativs toppkandidater i EU-valet sände *Uutiset* ett inslag med en sammanfattning av intervjuerna. Inslaget påannonserades av programledaren enligt följande (enligt den svenska textningen): *"I intervjuerien med EU-valets toppkandidater var KD:s Sara Skyttedal och Fi:s Soraya Post först ut. Skyttedal fick förklara hur en parafra på Donald Trumps slagord passar in på partiets EU-politik. Soraya Post i sin tur avslöjade sina bristfälliga kunskaper i säkerhetspolitik."*

I ett utdrag från utfrågningen där romernas situation och frågor om säkerhetspolitik togs upp förklarade Soraya Post att *"Ryssland rustar inte upp"* vilket ifrågasattes av utfrågarna. Post fortsatte: *"Ryssland rustar ju inte upp, de ökar inte sin försvarsbudget."* *"Gör de inte?"* *"Nej, inte enligt de rapporter jag har fått."*

Uutisets reporter sa därefter (i svensk översättning): *Enligt experter har Ryssland under de senaste åren rustat upp trots att de bromsat in något på grund av ekonomiska svårigheter.*

En anmälare ansåg att Soraya Post hade rätt i frågan om Rysslands militära utgifter och att reporterens kommentar blev missvisande och partisk. Anmälan riktade också kritik mot bildvalet i inslaget, som denne beskrev som *"Putin och hotfyllda ryska symboler"*.

SVT anförde att syftet med *Utisets* inslag att ge den finskspråkiga publiken en bild av huvudkandidaterna genom relevant information. Även om materialet ursprungligen kom från andra sändningar hade redaktionen en ambition att ge ytterligare relevanta fakta där det behövdes. Många trovärdiga källor beskriver att Ryssland rustar upp militärt och att de gjort så de senaste 15 åren, vilket det även rapporterats om i svenska och finska medier.

Redaktionens avsikt med reporterns inpass efter Posts uttalande var att ge publiken faktamässig förståelse för ett större sammanhang och längre perspektiv. Redaktionen ansåg inte att det riktades kritik mot Soraya Post på ett sätt som gjorde att fanns behov att låta Soraya Post kommentera i sändning. Påannonseringen av inslaget kunde möjligen anses vara något spetsig i sin formulering men SVT ansåg ändå att det låg inom ramen för vad som enligt nämndens praxis är tillåtet.

Granskningsnämnden ansåg däremot att nyhetspresentatörens uttalande om att "Post avslöjade sina bristfälliga kunskaper i säkerhetspolitik" var värderande och passerade gränsen för vad som kunde accepteras inom ramen för opartiskhetskravet. Inslaget stred därför mot kravet på opartiskhet. Däremot ansåg nämnden att SVT i yttrandet visat att uppgifterna om Rysslands försvarsbudget återgivits på ett sakligt korrekt sätt och inslaget stred därför inte mot kravet på saklighet.

TELEGRAM OM UNGERSK ARBETSTIDSLAG FÄLLEDES AV OENIG NÄMND

FÄLLT: *Aktuellt*, SVT2, 2018-12-21, kl. 21:00, inslag om demonstrationer mot ungersk arbetstidslagstiftning; fråga om saklighet. Dnr. 19/00583.

Aktuellt rapporterade i ett bildsatt telegram om demonstrationer mot en ny arbetstidslag i Ungern. Telegrammet löd: *Så till Ungern, för där fortsätter invånarna att protestera mot den nya arbetsrättslag som president Janos Ader skrev under igår. Lagen som kritikerna kallar "slavlagen", ger arbetsgivare rätt att kräva 400 övertidstimmar per år av sina anställda."*

Telegrammet anmäldes av en person som menade att uppgifterna i telegrammet var felaktiga. Enligt anmälaren var uppgiften att arbetsgivarna nu hade rätt att kräva sammanlagt 400 övertidstimmar per år fel och anmälaren uppgav att det istället handlade om 250 timmar som arbetsgivarna och arbetstagarna i samförstånd kan utöka med ytterligare 150 timmars övertid.

SVT skrev i sitt yttrande att även om den nya lagen formellt sett inte innebar att arbetsgivarna hade rätt att kräva övertid på 400 timmar, så upplevdes den i praktiken av arbetstagarna som ett krav med tanke på den situation som Ungerns arbetsmarknad befann sig i

Detta hade rapporterats om av flera medier, bland annat av TT som var en av SVT Nyheter's källor. SVT skrev vidare att Aktuellt sammantaget har gett en nyanserad bild av situationen i Ungern där redaktionen varit mån om att ge bakgrund och förklaringar till den uppkomna situationen, bland annat i ett längre reportage om den nya lagen i januari 2019.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut att det i inslaget uppgavs att den nya arbetsrättslagen i Ungern gav arbetsgivare rätt att kräva totalt 400 övertidstimmar per år av sina anställda. Nämnden ansåg inte att SVT hade visat stöd för denna beskrivning. Inslaget strider därför mot kravet på saklighet. Två ledamöter och ordförande ville fälla vilket innebär ett fällande beslut.

Nämnden var oenig om beslutet. Tre ledamöter ville fria. De menade att även om inslaget brast i förhållande till saklighet så var bristen inte så allvarlig att det borde fällas. Detta mot bakgrund av att inslaget bara var ett kort nyhetstelegram som skulle förmedla nyheten om de stora demonstrationerna

i Ungern och att SVT anförde i yttrandet att den nya lagen kan komma att innebära att arbetstagare tvingas till 400 övertidstimmar.

De ledamöter som fällde inslaget var lika många, alltså tre. Eftersom en av dem var nämndens ordförande som har utslagsröst fälldes alltså inslaget.

GENREBILDER PEKADE INTE UT CYKELKLUBB

FRIAT: Sportnytt, SVT2, 2019-03-04, kl. 22.00, Morgonstudion SVT 1 inslag om en dopad cyklist; fråga om saklighet. Dnr. 19/00811.

Inslaget som sändes i Sportnytt och i Morgonstudion handlade om att cyklisten Georg Preidler hade erkänt sig skyldig till doping. Speakertexten illustrerades av genrebilder på bland annat cyklister under tävling.

Inslaget hade anmälts av företrädare för en cykelklubb, som ansåg att arkivbilderna på cyklister i klunga som förekom i inslaget, kunde göra att tittaren kopplade samman klubben med nyheten om den dopade cyklisten.

SVT skrev i sitt yttrande att sekvensen i inslaget som föreställde en grupp cyklister filmade ovanifrån med helikopterfoto användes för att illustrera cykling och att det var omöjligt att urskilja någon text på kläderna eller någon person i klungan. Många cyklister i världen tävlar med liknande cyklar, i liknande dräkter och med liknande hjälmar. Det fanns därför inget i bilderna som särskilde sig från andra cykeltävlingar eller kunde vara utpekande för en enskild cykelklubb. Vidare skrev SVT att redaktionen har stor vana i att hantera arkivbilder som används som s.k. genrebilder och är särskilt noggranna när det gäller känsliga ämnen. De aktuella bilderna hade försetts med ett filter samt sändes i slowmotion för att ytterligare förstärka att det var genrebilder. I speakertexten fanns inte någonting som pekade ut någon annan än den österrikiske cyklisten.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut att de bildsekvenser som användes i inslagen inte medförde att cykelklubben kopplades ihop med doping enligt nämndens mening och att inslagen därför inte stred mot kravet på saklighet.

INSLAG OM ÖREBRO PRIDE FRIADES HELT

FRIAT: SVT Lokala Nyheter Örebro, SVT1, 2019-01-22, kl. 18.33, 19.55, SVT2, 2019-01-22, kl. 21.46, inslag om Örebro Pride; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 19/00261 och 00284.

Programledaren påannonserade sedan inslaget enligt följande. *"I dag kan SVT Nyheter Örebro avslöja att pengar som var avsedda att gå till föreningen Örebro Pride i själva verket gick till arrangörernas egna bolag."* Samtidigt som inslaget påannonserades visades en elektronisk skylt med texten: *"Örebro Pride – Pengar gick till arrangörerna"*. Reportern sa därefter följande.

"Föreningen Örebro Pride som arrangerar Pridefestivalen i Örebro har vid upprepade tillfällen anlitat företaget [företagsnamn] för att få hjälp med bland annat sponsorer och fakturering. Och när SVT granskar det här samarbetet så hittar vi dokumentation som visar hur avtalet mellan dessa båda såg ut under 2014. Redovisning som föreningen har skickat in till kommunen visar att [företagsnamn] drog in sponsorintäkter på 256 803 kronor till föreningen under 2014. Av de här pengarna kommer 187 500 kronor i form av ett direkt bidrag från Örebro kommun. Avtalet mellan företaget och föreningen slår även fast att [företagsnamn] ska få en ersättning på 125 000 kronor för det arbete som man lägger ner

på Pride. Det betyder alltså att företaget behåller nästan hälften av de insamlade pengarna enligt redovisningen. Men det slutar inte här. Personen som äger företaget [företagsnamn] heter [A] och är ett före detta kommunalråd i Örebro. Personen som är ordförande i föreningen heter [B] och är dotter till [A]. Och detaljerna i det här upplägget har både fått kritik och väckt starka reaktioner. ”

Reportern intervjuade en före detta styrelseledamot från Örebro Pride som var kritisk till det beskrivna ekonomiska upplägget.

Både företagets ägare [A] och ordföranden i föreningen Örebro Pride [B] medverkade i inslaget och svarade på kritiken. [A] förklarade bland annat att hon ser ersättningen till [företaget] som en ersättning för utfört arbete och att ingen vill utföra gratisarbete.

Inslagen anmäldes av bland annat A och B. Sammanfattningsvis gällde kritiken bland annat att publiceringen var ensidig, osaklig och partisk och att *”man ryckt ut en enstaka punkt under sju år för att med den och en anonym röst anklaga B och A för att ekonomiskt ha gynnat sig själva.”*

SVT skrev i sitt yttrande bland annat följande. Två parter fick kritik i det anmälda inslaget. Både parterna fick bemöta den kritik som riktades mot dem av en tidigare styrelseledamot. De fick också bemöta den fakta som presenterades i de respektive inslagen. Uppgifterna i inslagen var hämtade ur föreningen Örebro Prides ansökan och redovisning av hur kommunbidraget användes i genomförandet av festivalen år 2014. Redaktionen hade kontrollerat transaktionerna och i samband med det upptäckt att pengarna betalades ut till det aktuella företaget. Uppgifterna var relevanta för publiceringen eftersom inslaget handlade om hur bolaget och en förening använde de skattepengar som beviljats för att anordna Örebro Pride och hur stor ersättning företaget tog ut.

SVT skrev vidare att uppgifterna och kritiken som publicerades var kopplade till B:s roll som styrelseordförande i Örebro Pride och A:s roll som ägare av det aktuella företaget. SVT anser att det var relevant att publicera uppgifterna och kritiken i inslaget. De uppgifter som publicerades innehöll inga brottsmisstankar. Både A och B ställde upp på en intervju för att kommentera kritiken och ge sin syn. B har som styrelseordförande i Örebro Pride under många års tid valt att på olika sätt medverka i både tv- och radioprogram, tidningar och sociala medier som företrädare för föreningen. Uppgifterna som publicerades handlade om hur en förening och bolaget använt det skattebidrag som beviljades och B var intervjuad som företrädare för föreningen. A är en välkänd person i media efter mångårigt arbete som kommunalråd i Örebro innan hon lämnade sitt uppdrag. Därefter har hon fortsatt figurerat i lokal media, både i egenskap av företagare och initiativtagare till Örebro Pride. Uppgifterna som publicerades handlade om vad ett företag tagit ut för ersättning från en förening för att hjälpa till att genomföra ett arrangemang med stort lokalt allmänt intresse, där en del av ersättningen varit skattefinansierad.

Granskningsnämnden skriver i sin bedömning att det förhållandet att inslagen handlade om A och B samt den ekonomiska relationen mellan Örebro Pride och det aktuella företaget innebär inte i sig att inslagen strider mot kravet på opartiskhet. Granskningsnämnden, som konstaterar att A och B gavs stort utrymme att bemöta den kritik som riktades mot dem i inslagen och de uppgifter som presenterades, kan inte heller finna att inslagen i övrigt strider mot detta krav. Det anmälarna anfört utgör enligt nämndens mening inte grund för slutsatsen att sändningen av inslagen står i strid med kravet på saklighet.

När det gäller bestämmelsen om respekt för privatlivet skriver nämnden att med hänsyn till att kritiken var kopplad till B:s roll som styrelseordförande i Örebro Pride och A:s roll som ägare av det

aktuella bolaget samt att inslagen bland annat handlade om användandet av allmänna medel, får det uppkomna intrånget i A:s och B:s privatliv anses ha krävts av ett oavvisligt allmänt intresse. Inslagen strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

REPORTERS UTTALANDE OM HACKADE MEJL FRIADES

FRIAT: *Aktuellt*, SVT2, 2019-01-25, inslag om ett gripande av en rådgivare; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 19/00267.

Inslaget handlade om gripandet av en rådgivare till USA:s president. I inslaget sa reportern bland annat följande. *”Roger Stone förnekade att han haft någon som helst kontakt med Wikileaks och dess grundare Julian Assange. Men, enligt Rysslands-utredningen, under den förra FBI-chefen Richard Mueller, stämmer inte det och det kan vara allvarligt eftersom Wikileaks i omgångar före presidentvalet 2016 publicerade tiotusentals interna e-mejl från Demokraterna, e-mejl som hackats av ryska underrättelsetjänsten och e-mejl som gav en mycket ofördelaktig bild av Hillary Clinton, Trumps motståndare i presidentvalet.”*

Två anmälare var kritiska till reporterns uttalande om att tiotusentals interna mejl från Demokraterna hade hackats av ryska underrättelsetjänsten. Anmälarna anförde att dessa uppgifter inte var fastställda och att detta påstående var falskt. En av anmälarna ansåg att inslaget gav en felaktig bild av USA:s president och att det saknades kritiska uppgifter om Hillary Clinton i inslaget.

SVT skrev i sitt yttrande bland annat att uppgiften om de hackade mejlen från Demokraterna publicerades av olika medier under 2016 och att mejlen publicerades av Wikileaks. Den ryska underrättelsetjänstens inblandning beskrevs i ett åtal som publicerades i juli 2018 då 12 ryska underrättelseofficerare åtalades. Detta rapporterades av en lång rad etablerade medier.

I de delar av den så kallade Mueller-rapporten som offentliggjordes i mars/april 2019 beskrivs vad som sedan tidigare rapporterats av en lång rad stora medier. I rapporten, som var resultatet av två års arbete under den förra FBI-chefen Robert Mueller, beskrivs bland annat hur den ryska militära underrättelsetjänsten GRU stal e-mejl från Clintons kampanjorganisation inför presidentvalet år 2016. I rapporten beskrivs också detaljerat hur stölderna gick till, ett arbete som alltså resulterade i att 12 ryska underrättelseofficerare åtalades år 2018.

Granskningsnämnden skriver i sin bedömning att mot bakgrund av vad SVT anför i sitt yttrande anser nämnden att uttalandet som anmälarna kritiserat inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Vad anmälarna i övrigt framfört medför inte heller att inslaget strider mot dessa krav.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!